

AYDIN İLİNDE YAŞ SEBZE ve MEYVE TOPTANCI HALLERİNİN İNCELENMESİ*

Mehmet Hakan ÇOŞKUN¹, Renan TUNALIOĞLU²

Özet

Bu araştırmada, Aydın ilinde mevcut 11 adet Toptancı Hal'de faaliyet gösteren toplam 118 komisyoncu ve hal yöneticisinin yeni Hal Yasası (5957 sayılı kanun) hakkındaki görüşleri incelenmiştir. Çalışmada öncelikle komisyoncuların kişisel ve dükkân özellikleri ve pazarlama tercihleri belirlenmiştir. Aydın'daki Toptancı Hallerde komisyoncuların genellikle orta yaş grubunda oldukları, eğitimlerinin ilköğretim düzeyinde olduğu ve mesleki deneyimlerinin en fazla yirmi yıl olduğu belirlenmiştir. Komisyoncuların faaliyet gösterdikleri dükkânların genellikle küçük oldukları, bu nedenle de çeşitli teknik malzemelerin ve depolama sistemlerinin yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Bazı dükkânların sadece yılın belirli dönemlerinde faaliyet gösterdikleri ve ürünleri çevre iller olmak üzere Türkiye'nin çeşitli bölgelerinden tedarik ettikleri anlaşılmıştır. Toptancı Hallerdeki komisyoncuların aldıkları ürünlerin büyük bir bölümünü semt pazarlarına sattıkları, satılan ürünlerin fiyatlarını belirleyen en önemli unsurun rekabet olduğu ve Haller dışındaki kaçak satışların ise denetimsizlikten kaynaklandığı tespit edilmiştir. Komisyoncuların çoğunluğunun yeni hal yasasından haberdar oldukları ve bu konudaki görüşlerinin kısmen olumlu olduğu tespit edilmiştir. Toptancı Hallerde görev yapan yöneticilerin çoğunluğu, yeni hal yasasının alt yapı eksikliği, bürokrasi ve geçiş süreci nedeniyle etkin olarak uygulanamadığını belirtmişlerdir. Sonuç olarak, Toptancı Hallerdeki komisyoncular ve yöneticiler yeni hal yasasının yenilikler yanında çeşitli sorunlara neden olduğunu, bu sorunların en aza indirilmesi ve yasanın getirdiği yeniliklerin düzgün bir biçimde uygulanması için ise denetimlerin artırılması gerektiğini belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Yaş sebze ve meyve, toptancı halleri, yeni hal yasası, komisyoncular

Investigation of Fresh Vegetable and Fruit Wholesale Markets in Aydın

Abstract

The aim of this study was to examine opinions of brokers, are active at dealer hall in Aydın city, regarding new hall law. Totally 118 brokers and hall managers, are active at 11 wholesaler halls in Aydın city, were interviewed.. In result of study, it was determined that brokers, are active in wholesaler halls, are middle age generally, they were brokers or sellers, their vocational experience are 1-10 years and 11-20 years generally. It was established that brokers' shop are small dimension generally and technical materials and storage system are deficiency. It was found some brokers are active certain period of year, obtained produces are provided from varied region of country especially neighborhood cities. It was established that brokers at wholesalers sell their produces local bazaar, the most important factor determining price of sold produces is rivalry and fugitive sales out of wholesalers are originated from unrestraint. It was found that majority of brokers aware of new hall law, brokers' opinions regarding new hall law are positive partially or uncertain. It was determined that managers, serve at wholesaler, express that new hall law brings about substructure deficiency, document crowdies, the law doesn't apply at all hall because it transition period, internet page has problem and there is decline in tax income at ratio of 1/15. As a result, brokers and hall managers emphasized new hall law brings about varied problems as well as a lot of improvement. Therefore, it can be said that controls are increased to apply improvements of new hall law smoothly and to decline problems of new hall law.

Key Words: Fresh vegetable and fruit, wholesaler halls, new hall law, brokers, marketing

GİRİŞ

Taze sebze ve meyve insanların beslenme ihtiyaçlarının giderilmesi ve ülke ekonomisi için önemlidir. Çünkü güvenilir şartlarda üretilmiş olan taze sebze ve meyveler insan sağlığı için gerekli olan birçok besin maddesini içinde barındırmaktadır. Bu nedenle taze sebze ve meyvelerin üretiminden nakliyesine ve tüketiciye ulaştırılmasına kadar geçen süreçlere dikkat edilmek gereklidir. Taze sebze ve meyve pazarlamasında birçok aracı kişi ve kurum vardır. Bu araçların varlığı taze sebze ve meyve

pazarındaki pazarlama marjlarının artmasına neden olmaktadır (Albayrak 2009).

Başarılı bir pazarlama yapısı, ülkenin birçok bölgesinde ihtiyaç olan ürünlere ilişkin talebin karşılanabilmesini hedef almaktadır. Bu bağlamda dünyada taze sebze ve meyve pazarlamasında lider olan birçok ülke, ürüne veya bölgesel kooperatiflere dayalı birlikler kurmakta ya da ürünleri açık artırma sistemi ile pazarlamaktadır. Ayrıca bu ülkeler bilgi akışını iyi sağlayan ve ülkenin ürettiği malları çeşitli dönemlerde farklı pazarlara sunan ülkelerin başında gelmektedir (Sayılı ve Civelek 2012).

*Bu çalışma, 19 Ağustos 2014 tarihinde savunması yapılan Yüksek Lisans Tezinin bir bölümüdür.

¹Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Adnan Menderes Gümrük Müdürlüğü, İZMİR

²Adnan Menderes Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, AYDIN

Taze sebze ve meyvelerin tüketim oranları oldukça yüksek olduğu için ticari olarak oldukça önemli besin maddeleri arasında yer almaktadırlar. Diğer yandan bunlar kayıt dışı işlemlere de oldukça müsaittir. Ancak kayıt dışı işleme dâhil edilen taze sebze ve meyveler hem ekonomik hem de sağlık açısından topluma zarar vermektedir (Çetin 2009).

Türkiye sahip olduğu yüz ölçümü ve ürün çeşitliliği bakımından önemli bir taze sebze ve meyve üreticisidir. Türkiye, uluslararası alanda taze sebze ve meyve ihracatı yapan ilk on ülke arasında bulunmaktadır (Tahhuşoğlu 2007). Ancak tarım ürünlerinin üretiminde ve pazarlaması konusunda doğaya bağlı olma, risk ve belirsizliklerin yüksek olması, ürün türlerinin çok geniş bir yelpazede olması, bunun yanında tarım piyasasının istikrarsız olması gibi bazı sorunlar vardır. Nitekim Türkiye'de sebze ve meyve üretiminin hem üretim hem de pazarlama boyutunda bazı sorunları olduğu bilinmektedir (Kahraman 2012).

Türkiye'de taze sebze ve meyve pazarlamasını etkileyen faktörlerin başında üretici maliyetleri gelmektedir. Türkiye'nin birçok bölgesinde piyasada meydana gelen fiyat hareketleri bazen hasat masraflarını karşılayamamaktadır. Bu nedenle üretilen taze sebze ve meyvelerin büyük bir bölümü hasat edilmeden tarlada kalmaktadır (Yulafcı ve Cınemre 2007). Ülkemizde son 10-15 yıllık süreç içerisinde taze sebze ve meyve üretimine yönelik ciddi gelişmeler ortaya çıkmış, modern üretim ve pazarlama yöntemleri kullanılmaya başlanmış ve gıda güvenlik önlemleri artırılmıştır (Albayrak 2009).

Türkiye'nin birçok dünya ülkesine göre en önemli avantajı dört mevsim taze sebze ve meyve üretimi yapıyor olmasıdır (Korkmaz ve ark. 2006). Fakat Türkiye'de taze sebze ve meyve üreticilerinin %95'inin küçük üretici konumunda ve teknolojik yetersizlikler içinde üretim yapan, aynı zamanda işletme sermayesi düşüktür. Bunun yanında taze sebze ve meyve üreticileri ürünlerini genellikle kendi imkânları ile üretip pazarlama yoluna gitmekte yada Toptancı Hallere satmaktadırlar (Canik ve Alparslan 2010). Bu nedenle mevcut Toptancı Halleri söz konusu ürün alışverişinin içerisinde sadece temel pazarlama görevlerini yerine getirmenin yanında, ürünlerin sağlıklı, hijyenik ve belirli standartlar kapsamında tüketiciye ulaşmasına imkan sağlamaktadır. Mevcut Toptancı Hallerinin yapısal durumlarının iyi analiz edilmesi ve yapılarına ilişkin sorunların tespit edilmesi önemlidir.

Türkiye'de 1960'lı yıllardan beri Toptancı Halleri ile ilgili birçok yasa ve düzenleme çıkartılmıştır. Bu yasalarda, hallerdeki ürün alım-satım işlemlerinin nasıl olacağı, çalışmalarını kimlerin yürüteceği, işyerlerinin kimlere tahsis edilebileceği, tahsis edilenler ile çalışanların hangi özelliklere sahip olmaları gerektiği, Haldeki pazarlama işlemlerinde karşılaşılan sorunların nasıl çözüleceği, halde bulunan ürünlerin kalitesi, depolanması, standardizasyonu,

ürün satış fiyatının belirlenmesi gibi birçok husus ayrıntılı bir şekilde belirtilmiştir (Sayılı ve Civelek 2012). Ülkemizde günümüze kadar birçok yeni yasa ve kanun hükmünde kararname çıkartılmış olup, söz konusu yasal düzenlemeler Çizelge 1'de belirtilmiştir. Günümüzde de 7 Temmuz 2012 tarihli ve 28346 sayılı resmi gazetede yayınlanan "Sebze ve Meyve Ticareti ve Toptancı Halleri Hakkında Yönetmelik" kapsamında toptancı halleri faaliyetlerini sürdürmektedir. Türkiye'de de taze sebze ve meyve pazarlamasına ilişkin usul ve esaslar 552 sayılı kanun (Taze Sebze ve Meyve Ticaretinin Düzenlenmesi) ile belirlenmiş ve toptan satışların yanında perakende satışların da büyük bir bölümünün toptancı hallerinde yapılması karara bağlanmıştır (Resmi Gazete 2010). Ülkemizde Toptancı Haller ile ilgili yasal mevzuat bulunmakla birlikte son yıllarda 5957 sayılı Yeni Hal Kanunu 1 Ocak 2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Ancak Toptancı Hallerindeki işleyiş ile ilgili yaşanan sorunlar nedeniyle taze sebze ve meyve pazarlama yapısının rasyonel bir özellik kazanmadığı hatta Hallerdeki pazarlama yapısı üreticiden tüketiciye olmaktan ziyade üreticiden komisyoncuya şekline dönüştüğü görülmektedir (Sayılı ve Civelek 2012).

Oysa Yeni Hal Kanunu bir bütün olarak incelendiğinde, ekonomik ve sosyal faydayı sağlama yönünden tarım sektörüne olumlu etkide bulunacak önemli düzenlemeleri içermekte olduğu, karar alıcıların üretici örgütleri başta olmak üzere, tarıma dayalı sanayiye, ihracata, organik tarıma ve doğrudan pazarlamaya destek ve önem verdiği görülmektedir (Adanacıoğlu ve Yercan 2012).

Bu kapsamda yapılan bu çalışmada, ülkemizin önemli taze sebze ve meyve ticareti yapılan illerin başında gelen Aydın ilindeki Toptancı Halleri'ndeki mevcut yapısal durumların belirlenmesi, pazarlama tercihleri, bu hallerde çalışan komisyoncu ve yöneticilerin yeni hal yasası hakkındaki tutum ve davranışlarının analiz edilmesi amaçlanmıştır.

Çizelge 1. Türkiye'de Toptancı Halleri İlişkili Yapılan Yasal Düzenlemelerin Gelişimi

Yasal Düzenleme	Düzenlemenin Adı	Karar Tarihi	Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi ve Sayısı
1.Kanun	Toptancı Hallerinin Sureti İdaresi Hakkında Kanun	Tarih: 12.9.1960 Sayı:80	
2.Kanun hükmünde kararname	Taze Sebze ve Meyve Ticaretinin Düzenlenmesi ve Toptancı Halleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname	Tarih: 24.6.1995 No: 552	Tarih: 27/ 6/1995 No: 22326
3.Değişiklik kanunu	Aynı Kanun Hükmünde Kararname	Tarih: 3.11.1995 No:4128	Tarih:7.11.1995 No:22456
4.Yönetmelik	Toptancı Hallerinin Kuruluş Esasları Hakkında Yönetmelik		Tarih:3.10.1996 No:22776
5.Yönetmelik	Taze Meyve ve Sebze Üretici Birliklerinin Tabi Olduğu Esaslar Hakkında Yönetmelik		Tarih:15.01.1997 No:22878
6.Yönetmelik	Toptancı Hallerinin Yönetim ve İşleyişi Hakkında Yönetmelik		Tarih:28.12.1997 No: 23214
7.Değişiklik kanunu	Taze Sebze ve Meyve Ticaretinin Düzenlenmesi ve Toptancı Halleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun	Tarih:11.06.1998 No:4367	Tarih:14.06.1998 No:23372
8.değişiklik (yönetmelik)	Toptancı Hallerinin Yönetim ve İşleyişi Hakkında Yönetmelik		Tarih:26.08.1998 No: 23445
9.Yönetmelik	Hal Zabıtası Teşkilatı Personelinin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik		Tarih:11.09.1998 No: 23460
10.552 sayılı kanunda değişiklik	Taze Sebze ve Meyve Ticaretinin Düzenlenmesi ve Toptancı Halleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Maddelerinin Değiştirilerek	Tarih:5.5.2007 No: 5652	Tarih:23.05.2007 No: 26530
5957 sayılı kanun	Kabulüne İlişkin Kanun Sebze Ve Meyve Ticareti Ve Toptancı Halleri Hakkında Yönetmelik		07.07.2012 No: 28346

Kaynak:<http://www.tepge.gov.tr/>, 2014.

MATERYAL ve YÖNTEM

Araştırmanın materyalini, Aydın ili merkez ilçelerinde faaliyet gösteren Toptancı Haller'deki komisyoncular ve yöneticiler ile yüz yüze yapılan görüşmelerden elde edilen orijinal veriler oluşturmaktadır. Anket çalışmasında, tam sayım yöntemi kullanılarak mevcut 11 toptancı halinde faaliyet gösteren 86 komisyoncu (118 iş yeri sahibi) ve 11 hal yöneticisinin farklı konulardaki tutum ve görüşlerini belirlemek için 5'li likert ölçeğinden yararlanılmıştır. Verilerin analizinde, SPSS ve Excel paket programları kullanılarak tanımlayıcı istatistikler çıkarılmış, bunun yanında özellikle frekans ve yüzde hesaplamalarından yararlanılmıştır.

Araştırmada incelenmiş olan başlıca karakteristikler aşağıdaki gibidir.

1. Komisyoncuların sosyo-ekonomik özellikleri
2. Komisyoncuların iş yerlerine ait fiziksel alt yapı
3. Komisyoncuların yeni Hal Yasası ve farklı konulardaki tutum ve görüşleri

BULGULAR

Aydın ili Toptancı Halleri arasında en fazla iş yeri sayısına sahip olan haller sırasıyla Acarlar (65), Merkez ve Nazilli Belediyesi Toptancı Halidir, en az iş yeri sayısına sahip olan Haller ise sırasıyla Kuşadası (4) ve Kuyucak Belediyesi Toptancı Halidir. Aydın'da toplam 232 iş yeri mevcut olup bunların 211 tanesi faal haldedir. Alan olarak en geniş alana sahip Merkez (27823 m²), İncirliova ve Acarlar Belediyesi Toptancı Halidir, en az alana sahip ise Kuşadası (600 m²), Köşk ve Kuyucak Belediyesi Toptancı Halidir.

Komisyoncuların Sosyo-Ekonomik Özellikleri

Araştırmaya katılanların %29,1'i 27-36 yaş arasında, %33,7'si 37-46 yaş arasında, %26,7'si 47-56 yaş arasında ve %10,5'i 57 yaşın üzerindedir. Yaş ortalaması en genç komisyoncu ortalamasına sahip Köşk Belediyesi Toptancı Hali olup, en yaşlı ortalamaya sahip ise İncirliova Belediyesi Toptancı Hali olmuştur (Çizelge 2).

Çizelge 2. Komisyoncuların Yaş Gruplarına Göre Dağılımları

Yaş grupları	n	%
27-36	25	29,1
37-46	29	33,7
47-56	23	26,7
57+	9	10,5
Toplam	86	100,0

Komisyoncuların yarısına yakını (%43) ilkökul mezunu, %23,3'i ortaokul, %23,3'ü lise mezunu ve %10,5'i de yüksekökol mezunudur. Genellikle küçük yaşta eş, dost, akraba, yanında çalıştırılarak toptancı hale girildiğinden birçok komisyoncu eğitimini tamamlayamamıştır (Çizelge 3).

Çizelge 3. Komisyoncuların Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımları

Eğitim düzeyi	n	%
İlkökol	37	43,0
Ortaokul	20	23,3
Lise	20	23,3
Yüksekökol	9	10,5
Toplam	86	100,0

Komisyoncuların önemli bölümü 1-10 yıl (%33,7) ve 11-20 yıldır (%37,2) bu mesleği yapanlardan oluşmaktadır. En deneyimli komisyoncuların bulunduğu toptancı halleri ise sırasıyla İncirliova (34,6), Atça ve Kuyucak Belediyesi Toptancı Halidir. Deneyim süresi açısından en az deneyimli toptancı halleri ise sırasıyla Acarlar (12,5), Salavatlı ve Köşk Belediyesi Toptancı Halidir (Çizelge 4).

Çizelge 4. Komisyoncuların Deneyim Sürelerine Göre Dağılımları

Deneyim süresi	n	%
1-10 yıl	29	33,7
11-20 yıl	32	37,2
21-30 yıl	16	18,6
31+ yıl	9	10,5
Toplam	86	100,0

Komisyoncuların İş Yerlerine İlişkin Bilgiler

Araştırmaya katılanların yarısından fazlası 101-200 m² arasında dükkan büyüklüğüne sahiptir. 301+ m²'den daha büyük dükkanı olanların oranı ise %4,7 kadardır. En fazla dükkan büyüklüğüne sahip toptancı halleri ise sırasıyla Sultanhisar (165m²), Kuşadası, Merkez ve Nazilli Belediyesi Toptancı Halidir. Dükkan büyüklüğü en az olanlar ise sırasıyla Umurlu (51m²), İncirliova ve Salavatlı Belediyesi Toptancı Halleridir (Çizelge 5).

Çizelge 5. Komisyoncuların Dükkan Büyüklüklerine İlişkin Bilgiler

Dükkan büyüklüğü	n	%
100 m ² ve altı	18	20,9
101-200 m ²	48	55,8
201-300 m ²	16	18,6
301+ m ²	4	4,7
Toplam	86	100,0

Komisyoncuların %72,1 şahsi depo sahibi değildir. Ayrıca Komisyoncuların %24,4'ü soğuk hava deposuna sahip iken %4,7'si normal depoya sahiptir. Acarlar, Köşk, İncirlioğa, Kuyucak ve Umurlu Belediyesi Toptancı Hallerinde soğuk hava depoları bulunmamaktadır. En fazla soğuk hava deposuna sahip Toptancı Hali ise Nazilli Belediyesi Toptancı Halidir (Çizelge 6).

Çizelge 6. Komisyoncuların Depolarına İlişkin Bilgiler

Depo türü	Depo var mı?	n	%
Kendine ait depo	Var	24	27,9
	Yok	62	72,1
Soğuk hava deposu	Var	21	24,4
	Yok	65	75,6
Normal depo (açık veya kapalı)	Var	4	4,7
	Yok	82	95,3

Komisyoncuların Pazarlama Faaliyetlerine İlişkin Bilgiler

Komisyoncuların %19,8'i 1-3 ay, %14'ü 4-6 ay, %19,8'i 7-9 ay ve %46,5'i 10-12 ay faal olarak çalışmaktadır. Toptancı hallerdeki dükkânların faal olma süreleri pazarladıkları ürün çeşitliliğine göre değişim göstermektedir. Toptancı hallerdeki dükkânların büyük çoğunluğu yaz aylarını faal olarak geçirmektedir. Aydın ili toptancı halleri içerisinde ortalama olarak en fazla sürekli faal olan haller sırasıyla Acarlar (11,1 ay), Nazilli, Kuşadası ve Atça Belediyesi Toptancı Halidir. Yıl içerisinde en az faal olan haller ise sırasıyla Umurlu (2,1 ay), Sultanhisar ve Salavatlı Belediyesi Toptancı Halidir. Umurlu Belediyesi Toptancı Halinin yıl içerisinde az faaliyet göstermesinin nedeni; Haldeki komisyoncuların yaz meyvesi diye tabir edilen erik, çilek ve şeftali gibi ürünleri pazarlamasıdır (Çizelge 7).

Çizelge 7. Komisyoncuların Toptancı Halde Faaliyet Gösterdikleri Ortalama Süre

Faaliyet süresi	n	%
1-3 ay	17	19,8
4-6 ay	12	14,0
7-9 ay	17	19,8
10-12 ay	40	46,5
Toplam	86	100,0

Görüşülen komisyoncuların, %89,5'i ürünlerini doğrudan üreticiden almaktadırlar. Aydın ili sebze ve meyve üretimi açısından önemli bir üretici il olduğundan dolayı Atça, Umurlu, Sultanhisar, İncirlioğa, Salavatlı, Köşk Belediyesi Toptancı Halindeki komisyoncuların birçoğu ürün teminini Aydın ilinden karşılamaktadır. Bunun yanında komisyoncuların %37,2'si başka komisyonculardan ürün almaktadır. Acarlar, Merkez ve Nazilli Belediyesi Toptancı Hallerindeki komisyoncular ise

ürün teminlerini hem üreticiden hem başka bir komisyonculardan sağlamaktadırlar. Bu haller yıl içinde her mevsim faaliyet gösterdiğinden ürünlerini çeşitli kanallardan temin etmektedirler (Çizelge 8).

Çizelge 8. Komisyoncuların Ürünleri Alma Durumları

Üreticiden ürün alma durumu	n	%
Evet	77	89,5
Hayır	9	10,5
Toplam	86	100,0
Komisyonculardan ürün alma durumu	n	%
Evet	32	37,2
Hayır	54	62,8
Toplam	86	100,0

Komisyoncuların Hal Değişikliği Yasası ve Ortaya Çıkan Durum İle İlgili Görüşleri

Görüşülen komisyoncuların %12,8'i buldukları Hal bölgesinde belediyeden kaynaklı sorunlar olduğunu ifade ederken, %22,1'i çevre düzenlemesi sorunu olduğunu, %10,5'i toptancı halinin küçük olduğunu, %10,5'i yeni hal yasanının sorun olduğunu ifade etmektedirler. Buna ek olarak Komisyoncuların %44,2'si de sorun olmadığını ifade etmektedir. Belediyeden kaynaklanan sorunlar; belediyelerin sadece toptancı halin içini denetlediğini, dışına ise müdahale etmediklerini ve gereken ilginin toptancı hal'ine ve komisyonculara gösterilmediği şeklinde belirtilmektedir. Çevre düzenlemesi ile ilgili olarak; halin yeri ve hal içi ile dışının temiz olmayışının ana nedenler olduğu tespit edilmiştir. Toptancı halin küçük olması; toptancı halin alan olarak istenileni karşılayamaması ve toptancı hallerdeki dükkânlarında yeterli büyüklükte olmaması bu nedenle bazı komisyoncuların ikinci hatta üçüncü dükkânı da kiralamak zorunda kaldıkları tespit edilmiştir. Yeni hal yasanısı ile ilgili sorunların esas olarak; bu yasanın gerçek hayatta uygulanmasının henüz bu aşamada çok zor olduğu ve olağan sorunların çözümüne yönelik olmaktan ziyade daha çok sorun oluşturacağı üzerinde yoğunlaşma gösterdiği tespit edilmiştir (Çizelge 9).

Çizelge 9. Komisyoncuların Mensup Oldukları Toptancı Hal İle İlgili Sorunlar

Sorunlar	n	%
Belediye	11	12,8
Çevre düzenlemesi	19	22,1
Toptancı hal küçük	9	10,5
Yeni hal yasası	9	10,5
Yok	38	44,2
Toplam	86	100,0

Hal Yönetiminin Yeni Hal Yasası Hakkındaki Görüşleri

Aydın ili toptancı hal yönetimlerinin hepsi 5957 sayılı kanundan basın-yayın, resmi gazete ve belediye vasıtasıyla haber almışlardır. Büyük bir çoğunluğu Bakanlık tarafından haberdar olmuşlardır. Aydın ili toptancı hal yönetimlerinin büyük çoğunluğu (%81,8)

kayıt sisteminde aksaklıkların olduğunu belirtmiştir. Kayıt sistemindeki aksaklıkların nedeninin ise internet sisteminin çok ağır işlemesi bazen de kitlenmesinin olduğu belirlenmiştir. Kayıt sistemi; toptancı hale giren ve çıkan her ürünün hal yönetimi tarafından kayıt altına alınmasına dayanmaktadır. Aydın ili toptancı hal yönetimlerinin büyük çoğunluğu (%81,8) künye sisteminde aksaklıkların olduğunu belirtmiştir. Künye uygulaması; toptancı hale giren her üründe nerede üretildiği, kim tarafından üretildiği ürünün üzerinde açık bir şekilde görülmesidir. Aydın ili toptancı hal yönetimlerinin çoğunluğu yasanın uygulandığını belirtmişlerdir. Yasa ile beraber en büyük sorun olarak gördükleri kaçakçının önlenemediğini vurgulamışlardır. Yasanın olumsuz yanları ise; alt yapı eksikliği, evrak kalabalığı, kırtasiye masrafı, internet sayfasındaki yavaşlık-açılmama, rüsum gelirinde 1/15 oranında düşme ve sistemin açık ve net olarak bilinmediği olduğunu belirtmişlerdir (Çizelge 10).

Çizelge 10. Yöneticilerin 5957 Sayılı Kanundan Haberdarlıkları

Değişkenler	Alt değişkenler	n	%
Kanundan haberi var mı	Evet	11	100,0
Kanundan haber alma organı (Basın-yayın)	Evet	5	45,5
	Hayır	6	54,5
Kanundan haber alma organı (Resmi gazete)	Evet	4	36,4
	Hayır	7	63,6
Kanundan haber alma organı (Belediye)	Evet	4	36,4
	Hayır	7	63,6
Kanundan haber alma organı (Bakanlık)	Evet	8	72,7
	Hayır	3	27,3
Kayıta aksaklık oluyor mu	Evet	9	81,8
	Hayır	2	18,2
Künye de aksaklık oluyor mu	Evet	8	72,7
	Hayır	3	27,3
Aksaklık nedenleri	İnternet sistemi yavaş	9	81,8
	Sorun yok	2	18,2
Yeni Hal Yasası uygulanıyor mu?	Evet	9	81,8
	Hayır	2	18,2
Yeni hal yasasının olumlu yanları	Kaçak önlenecek	9	81,8
	Üreticinin ürünü değerlendirilecek	1	9,1
	Yorum yok	1	9,1
Yeni hal yasasının olumsuz yanları	Alt yapı eksik	1	14,3
	Evrak kalabalığı	1	14,3
	Geçiş süreci olduğu için her halde uygulanmıyor	1	14,3
	İnternet sayfası sorunlu	1	14,3
	Rüsum gelirlerinde 1/15 oranında düşme var	1	14,3
	Sistemi kimse bilmiyor	2	28,6

SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmada taze meyve ve sebze pazarlamasında, en önemli unsuru olan Toptancı Haller, Aydın ili pilot olarak ele alınarak incelenmiştir. Türkiye'de Toptancı Haller ile ilgili kanun ve yönetmelikler sürekli değişiklik göstermektedir. Bu kanunlardan ilki 12 Eylül 1960 tarih ve 80 sayılı Toptancı Halleri Sureti İdaresi Hakkında Kanundur. Bu kanun günümüze Kanun, KHK, değişiklik kanunu ve yönetmeliklerle değiştirilmiştir. Bu değişikliklere rağmen sorunların hala giderilemediği görülmekte ve sorundan etkilenen kesimler; üreticiler, tüketiciler, belediyeler, toptancı haller, komisyoncular ve tüccarlar olmaktadır. En son 11 Mart 2010 tarihinde TBMM Genel Kurulunda 5957 sayılı "Sebze ve Meyve ile Yeterli Arz ve Talep Derinliği Bulunan Diğer Malların Ticaretinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun" çıkarılmış olup, 26 Mart 2010 tarih ve 27533 sayılı Resmî Gazete' de yayınlanmıştır. Bu kanunun 26.03.2011 tarihinde yürürlüğe girmesi beklenen iken ancak 01.01.2012 tarihinde yürürlüğe girebilmiştir.

Araştırmada söz konusu kanunla ilgili olarak alanda hizmet veren ve konunun doğrudan muhatabı olan Aydın'daki Toptancı Hal yöneticileri ve komisyoncular ile görüşülmüştür. Bu kanunun ülkemizdeki taze meyve sebze sektöründeki sorunlara çözüm olma noktasındaki eksiklikler ve yenilikler tartışmaya açılmıştır. Bu görüşmeler sonucunda: Aydın'da Toptancı Hallerin fiziksel yetersizliklerinden kaynaklanan sorunların en aza indirilmesi için de öncelikli olarak fonksiyonlarını yerine getiremeyen Toptancı Hallerinin diğer Haller ile birleştirilmesi faydalı olabilecektir. Bunun yanında mevcut Toptancı Hallerin alt yapı sorunlarının ortadan kaldırılmasının da Hallerin fiziksel özelliklerinden kaynaklanan bazı yetersizliklerini en aza indirme konusunda etkili olacağı belirtilmiştir. Araştırmaya katılan komisyoncuların dükkanlarındaki depolama sistemlerinin düşük ve yetersiz düzeyde olması, ürünlerin hijyen koşullarına uygun olarak pazarlanmasında engel olan bir unsurdur. Bu kapsamda toptancı hallerindeki ürün sevkiyatının hijyenik şartlarda yapılabilmesi için depolama sistemlerinin de geliştirilmesi ve sayılarının artırılması gerektiği ifade edilebilir. Bunun yanında toptancı hallerinde faaliyet gösteren dükkanlarda depolama sistemlerinin öneminin komisyoncular tarafından iyi anlaşılması için gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

Aydın'daki komisyoncuların büyük bir bölümünün dükkanlarında en az bir bilgisayara sahip oldukları, büyük bir bölümünün dükkanlarında forklift ve rampa bulunmadığı, yine yaklaşık olarak yarısında iki adet tartı bulunduğu tespit edilmiştir. Ayrıca komisyoncuların büyük bir bölümünde kamyon bulunduğu belirlenmiştir. Elde edilen bu verilere göre komisyoncuların bilgisayar ve tartı ekipmanlarının yeterli olduğu, buna karşılık forklift ve

rampa sistemlerinin ise yetersiz olduğu anlaşılmıştır. Araştırmaya katılan komisyoncuların büyük bir bölümünün toptancı hallerindeki dükkanları komisyoncuların adına işlettikleri belirlenmiştir. Komisyoncuların yaklaşık olarak 2/3'ünün 2 dükkana, 1/3'ünün de 1 dükkana sahip oldukları belirlenmiştir. Araştırmaya katılan komisyoncuların tamamına yakınının üretim ve tüketim yerleri ile telefonla iletişim kurdukları, üretim ve tüketim yerleri ile internet veya faks ile iletişim kurabilen komisyoncuların oranının ise oldukça düşük olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında komisyoncuların hemen hemen her mevsim 1-2 işçi çalıştırdıkları, sadece kış dönemlerinde dükkanların %33,7'sinin hiç işçi çalıştırmadıkları belirlenmiştir. Komisyoncuların çoğunluğunun (%46,5) 10-12 ay süre ile faaliyet gösterdikleri belirlenmiştir. Toptancı Hallerinde 1-3 ay, 4-6 ay ve 7-9 ay faaliyet gösteren komisyoncuların oranlarının ise birbirine yakın oldukları belirlenmiştir. Bu sonuçların ortaya çıkmasında etken komisyoncuların alım ve satımlarını gerçekleştirdikleri ürünlerin mevsimsel olarak artış veya azalma göstermesi olabilir. Örneğin, sadece incir alım- satımı yapan komisyoncular yaz dönemi boyunca yoğun olarak çalıştıktan ve incir sezonu bittikten sonra faaliyetlerini durdurduklarını bildirmişlerdir.

Komisyoncuların büyük bir bölümünün (%89,5) ürünleri doğrudan üreticiden aldıkları, bunun yanında komisyoncuların yaklaşık olarak %37,2'sinin başka komisyonculardan da ürün aldıkları belirlenmiştir. Komisyoncuların ürün temin ettikleri yerlerin genellikle Ege, İç Anadolu, Marmara ve Akdeniz bölgesindeki illerden meydana geldiği tespit edilmiştir. Bunun yanında komisyoncuların %62,8 gibi büyük bir bölümünün ürün temin etme konusunda herhangi bir sorun yaşamadıkları, ürün temininde sorun yaşayan komisyoncuların en sık karşılaştıkları sorunların başında ise çiftçilerin bilinçsiz olması, ürünlerin istenilen zamanda gelmemesi veya ürünlerin istenilen kalitede olmamasının geldiği tespit edilmiştir. Ayrıca komisyoncuların üreticiler ile ilgili şikâyetlerinin başında hileli ürün üretilmesi ve fiyat anlaşmazlığının geldiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan komisyoncuların ürün temin ettikleri bölgelerin farklılıklar göstermesinin temelinde komisyoncuların satışını yapmak istedikleri ürünlerin çeşitliliğinin neden olduğu düşünülebilir. Toptancı hallerinde faaliyet gösteren komisyoncuların ürün teminin de karşılaştıkları sorunların en aza indirilmesi için de çiftçilerin ürün toplama ve yetiştirme konusunda bilinçlendirilmelerinin önemli bir unsur olduğu düşünülmektedir. Komisyoncuların büyük bir bölümünün (%54,3) aldıkları ürünlerin ödemelerini 30 gün içerisinde yaptıkları, alınan ürünlerin ödemelerini 30-60 gün vade ile yapan komisyoncuların oranının %28,3 olduğu, daha uzun vadede ödeme yapan komisyoncuların oranların ise

oldukça düşük olduğu belirlenmiştir. Elde edilen bulgulara göre komisyoncuların çoğunluğunun satın aldıkları ürünlerin bedellerini kısa vade de ödedikleri ifade edilebilir. Bu durumun temelinde komisyoncuların aldıkları ürünleri genellikle kısa sürede satmaları olduğu düşünülebilir. Bu kapsamda komisyoncuların doğrudan üreticilerden aldıkları ürünlerin bedellerini peşin ödedikleri, tüccarlardan aldıkları ürünlerin bedellerini ise en az 1 ay vade ile ödedikleri, bazen vade sürelerinin 1-2 günden 7 aya kadar uzadığı ifade edilmiştir. Komisyoncuların sattıkları ürünlerde uyguladıkları vade süresinin de satışın yapıldığı yere veya kişilere göre farklılık gösterdiği belirtilmiştir.

Komisyoncuların büyük bir bölümünün kamyonu olduğu, buna karşılık frigorifik, pikap, traktör ve kamyonet gibi taşıtları bulunan komisyoncuların oranının düşük olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında komisyoncuların yarısından fazlasının üreticilerinde araç olduğu ve kiralık araç kullandıkları, ayrıca komisyoncuların %50'sinin kendilerine ait araçları olduğu, %50'sinin ise kendilerine ait herhangi bir araçları bulunmadığı, ürün sevki işlerinde kamyon kullandıkları, kullanılan araçların çoğunluğunun komisyoncuların kendilerine ait olmadığı anlaşılmıştır.

Komisyoncuların %56,9'unun %<8 oranında komisyon uygularken, %43,1'inin ise %>8 düzeyinde komisyon uyguladıkları belirlenmiştir. Bu oranların belirlenmesinde komisyoncuların ürünlerini sattıkları yerler ile yaptıkları anlaşmaların etkili olduğu düşünülebilir. Bunun yanında komisyoncuların satın aldıkları ürünlerin bedellerini genellikle peşin ödedikleri, buna karşılık sattıkları ürünlerin bedellerinin büyük bir bölümünü peşin/vadeli olarak tahsil ettikleri tespit edilmiştir. Bu sonucun ortaya çıkmasında komisyoncuların ürünlerini sattıkları alıcılardan bedel tahsil etmede zorluk yaşamalarının etkili olduğu söylenebilir. Nitekim araştırmaya katılan komisyoncuların %70,9 gibi oldukça yüksek bir oranının alıcıların zamanında ödeme yapmamlarından dolayı şikâyetçi oldukları tespit edilmiştir. Bunlara ek olarak komisyoncuların şikâyetçi oldukları diğer bir konu da yapılan yasal kesinti oranıdır. Elde edilen bulgulara göre araştırmaya katılımcıların %55,3'ünün yapılan yasal kesintilerin yüksek olduğunu düşündükleri belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan komisyoncuların Hal dışı satışların genellikle denetimsizlikten kaynaklandığını düşündükleri, bunun yanında geçmiş dönemlerde de hal dışı satışların olduğunu belirttikleri, ayrıca yüksek vergi oranlarının hal dışı satışları arttırdığını düşündükleri tespit edilmiştir. Hal dışı satışların kayıt dışı bir ekonomik faaliyet olduğu ve vergilendirmenin yapılmaması nedeniyle ülke ekonomisine zarar verdiği bilinmektedir. Bu nedenle hal dışı satışların en aza indirilmesi için denetimlerin artırılmasının ve vergi sisteminin yeniden düzenlenmesinin önemli

etkileri olabileceği söylenebilir. Araştırmaya katılan komisyoncuların taze sebze ve meyve alımında dikkat ettikleri kriterlerin sırasıyla üretim bölgesi, ürünün ucuz olması, ulaşımın kolay olması, ürünün zamanında gelmesi ve ürünün kalitesi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bulgulara göre komisyoncuların taze sebze ve meyve alımındaki en önemli kriterleri olan üretim bölgesinin diğer kriterleri de yakından ilgilendirdiği ifade edilebilir. Nitekim toptancı hallerine yakın olan üretim bölgeleri ürünlerin hem zamanında komisyonculara ulaşmasına hem de ulaşımın kolay olmasına katkı sağlamaktadır. Bunun yanında komisyoncuların üretim bölgelerine yakın yerlerde bulunmaları özellikle taşıma ve nakliye fiyatlarını da azaltacağı için ürünlerin daha ucuza mal olmasına da katkı sağlamaktadır. Komisyoncuların taze meyve ve sebze alımında dikkat ettikleri en son kriterin ürün kalitesi olmasının temel nedeninin ise satın alınan ürünlerin kalitelerinin birbirine yakın olması olduğu belirlenmiştir.

Görüşülen komisyoncuların faaliyet gösterdikleri Toptancı Hallerinde en çok belediyeden kaynaklanan sorunların olduğu, bu sorunları çevre düzenlemesi, toptancı halinin küçük olması ve yeni hal yasaasının getirdiği bazı değişikliklerden kaynaklanan sorunların takip ettiği belirlenmiştir. Bunun yanında araştırmaya katılan komisyoncuların %44,2'sinin faaliyet gösterdikleri toptancı hallerinde herhangi bir sorun olmadığını düşündükleri tespit edilmiştir.

Yeni Hal Yasasının amacına uygun bir biçimde uygulanabilmesi için komisyoncuların mevcut yasadana haberdar olmaları oldukça önemlidir. Araştırmada komisyoncuların da tamamına yakın bir bölümünün yeni hal yasaasından haberdar oldukları tespit edilmiştir. Buna karşılık komisyoncuların genellikle basın yayın, hal yönetimi, belediye, resmi gazete ve bakanlık gibi haber kaynaklarını sıklıkla kullanmadıkları belirlenmiştir.

Diğer yandan araştırmadaki komisyoncuların toptancı hallerine ilişkin yeni yasal düzenlemenin sonuçları hakkındaki düşüncelerinin çelişkili olduğu tespit edilmiştir. Nitekim araştırmaya katılan komisyoncuların %41,9'unun yeni Hal Yasası hakkındaki düşüncelerinin olumlu, %41,9'unun olumsuz ve %16,3'ünün ise belirsiz olduğu tespit edilmiştir. Toptancı hallerinde görev yapan yöneticilere göre, sistemin birçok kişi tarafından bilinmemesinin önemli bir sorun oluşturduğu tespit edilmiştir. Konu ile ilgili olarak çıkarılan yasaların özellikle kayıt dışılığı önleme, ürün kalitesini artırma, vergi kaybını en aza indirme, tüketiciye sağlıklı ürünler sağlama ve tüketiciye daha ucuz ürünler sağlama konusunda yetersiz olduğu belirtilmiştir. Toptancı Halleride görev yapan yönetici görüşlerine göre, yeni Hal Yasasından sonra toptancı hallerindeki kayıtlarda ve künyelerde meydana gelen aksaklıkların arttığı belirlenmiştir. Söz konusu aksaklıkların temel nedeni olarak ise yöneticilerin %81,8 gibi yüksek bir

oranının internet sisteminin yavaş olmasını gösterdikleri belirlenmiştir. Bunun yanında toptancı hallerinde görev yapan yöneticilerin büyük bir bölümünün yeni Hal Yasasının düzenli bir biçimde uygulandığını düşündükleri tespit edilmiştir. Elde edilen bu bulgulara göre her ne kadar yeni Hal Yasası düzenli bir biçimde uygulanmaya çalışılsa da bazı aksaklıkların hala devam ettiği, bunun yanında yeni Hal Yasasının beraberinde getirdiği bazı yeniliklerde (internet sistemi) bazı aksaklıkların bulunduğu ifade edilebilir. Üretici ve tüketiciler ile taze sebze ve meyve ticaretini meslek olarak yapanların çıkarlarını eşit ve dengeli bir biçimde koruma amacı taşıyan yeni Hal Yasası, hallerin alt yapısının güçlendirilmesinden, denetimlerin yoğunlaştırılmasına, kurallara uymayanlara yönelik yaptırımların artırılmasına kadar bir bütün olarak kayıtlı ekonomiyi özendirmeyle yönelik bir dizi önlem içermesine rağmen, yapılan hal kanunları çerçevesinde taze sebze ve meyve pazarlama sistemi halen etkin bir yapıya sahip olamamıştır. Sonuç olarak, araştırmaya katılan komisyoncuların büyük bir bölümünün yeni Hal Yasasından haberdar oldukları, buna karşılık yeni Hal Yasası hakkındaki düşüncelerinin bazı çelişkili sonuçlar ortaya koyduğu, söz konusu yasaya ilişkin düşüncelerinin kısmen olumlu ya da belirsiz olduğu belirlenmiştir. Komisyoncuların yeni Hal Yasasına ilişkin düşüncelerinin belirsiz veya olumsuz olmasının temelinde yeni Hal Yasasına ilişkin düzenlemeleri yeterli düzeyde anlamamaları veya uygulamalarının yattığı düşünülebilir. Toptancı Hallerinde görevli olan yöneticilerin düşüncelerine göre yeni Hal Yasasına ilişkin düzenlemelerin tam olarak bilinmemesinin de bu sonucun ortaya çıkmasında etkili olduğu söylenebilir. Bunun yanında yöneticilere göre yeni Hal Yasası ile birlikte alt yapı eksikliği, evrak kalabalığı, geçiş süreci olduğu için her halde uygulanmaması, internet sayfasının sorunlu olması ve rüsum gelirlerinde 1/15 oranında düşüş meydana gelmesi gibi aksaklıkların görülmesi yeni Hal Yasasının bazı sorunları da beraberinde getirdiğinin göstergesidir. Özellikle yeni Hal Yasası gereği bazı işlemlerin internet üzerinde yapılacak olmasına rağmen internet sistemindeki sorunların toptancı hallerinin işleyişini aksattığı, bu sebeple sorunların çözümü üzerine yoğunlaşılması gerektiği düşünülmektedir. Bu çalışmada elde edilen bulgular sonuçlara göre yeni Hal Yasasının getirdiği yeniliklerin toptancı hallerinin sorunlarını tam olarak çözmekten uzak olduğu, bunun yanında toptancı hallerinin çalışma biçimini bazı açılardan olumsuz yönde etkilediği ifade edilebilir. Sonuç olarak, araştırmada elde edilen bulgular ve literatürde yer alan benzer çalışma sonuçlarının ışığında Türkiye genelinde ve Aydın ili özelinde,

1. Toptancı hallerinin çalışma biçimlerine ilişkin düzenlemelerin yer aldığı Yeni Hal yasasının amacına uygun bir biçimde işlemesi için Toptancı Hallerinde faaliyet gösteren komisyoncular ile hal

yöneticilerinin yeni hal yasası konusunda bilgi düzeylerinin artırılması gereklidir. Bu bağlamda başta yerel yönetimler olmak üzere toptancı hallerindeki komisyon ve yöneticilere yönelik bilgilendirme çalışmaları yapılmalıdır. Hatta bilgilendirme çalışmalarına ek olarak, yasaların hazırlanma süreçlerinde uzman kişilerin (hal yönetimleri, komisyoncular, belediye yetkilileri, zabıta vb.) görüşleri dikkate alınmalıdır.

2. Toptancı hallerinde yeni hal yasasının getirdiği bazı yeni uygulamaların kontrol edilmesi ve yeni hal yasasına göre hallerdeki sistemin düzgün bir biçimde işlemesi için gerekli denetimlerin yapılması faydalı olacaktır.

3. Yönetici ve komisyoncu görüşlerine göre yeni hal yasasının toptancı hallerinin çalışma biçimlerini olumlu yönlere etkileme düzeyinin düşük olduğu ifade edilmiştir. Bu nedenle yeni hal yasasının ilgili makamlar tarafından tekrar gözden geçirilmesi, aksaklığa neden olan unsurların en aza indirilmesi hatta komisyoncu ve yönetici görüşlerine göre düzenlenen bir Hal Yasasının varlığı çok önemli olacaktır.

KAYNAKLAR

- Adanacıoğlu H, Yercan M (2012) Yeni Hal Kanununun Tarım Kesimine Olan Muhtemel Etkilerinin Değerlendirilmesi. In: 10. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi Bildirileri, 5-7 Eylül 2012, Konya, Cilt-2, 844-853.
- Albayrak M (2009) Yaş Meyve ve Sebze Pazarlama Merkezleri: Toptancı Haller-Pazarlar, Dünya, Avrupa Birliği ve Türkiye'den Örneklerle Yapısı Ve İşleyişi. <http://www.tepge.gov.tr/Dosyalar/Yayinlar/4572fd42c8224685ad461b5906211b75.pdf> adresinden 13.04.2014 tarihinde erişilmiştir.
- Canik F, Alparslan Y (2010) Türkiye'de Yaş Meyve ve Sebze Pazarlaması ve Toptancı Haller. Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü 11(2): 1-8
- Çetin B (2009) Yeni Perakendecilik Sisteminde Toptancı Hallerinin İzlemesi Gereken Stratejiler. İstanbul Ticaret Odası Yayınları, Yayın No: 2009-44, İstanbul.
- Kahraman E (2012) Türkiye'de Yaş Meyve-Sebze Pazarlamasında Toptancı Hallerinin Etkinliği, Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri: İzmir İli Örneği. Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Korkmaz M, Nargül S, Akman G (2011) Adana ili toptan sebze ve meyve fiyatlarının çeşitli faktörlere göre değerlendirilmesi. Akademik Bakış Dergisi 26: 1-13.
- Resmi Gazete. 2010. Sebze ve Meyveler İle Yeterli Arz ve Talep Derinliği Bulunan Diğer Malların Ticaretinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun. Sayı:27533.
- Sayılı M, Civelek O (2012) Tokat İli Merkez İlçede Yaş Sebze ve Meyve Toptancı Halinin Yapısı, Sorunları ve Çözüm Önerileri. Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü (TEPGE), Ankara.
- Tahhuşoğlu Ö (2007) Hatay İli'nde Yaş Sebze Meyve Dış Satımının Yapısı ve Geliştirme Olanakları. Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- Yulafcı A, Cinemre HA (2007) Çarşamba Ovasında Yaş

Aydin İlinde Yaş Sebze ve Meyve Toptancı Hallerinin İncelenmesi

Meyve Ve Sebze Pazarlama Sorunları ve Çözüm Önerileri. On Dokuz Mayıs Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi 22(3): 260-268.

Sorumlu Yazar

Renan TUNALIOĞLU
rtunalioglu@adu.edu.tr

Adnan Menderes Üniversitesi,
Ziraat Fakültesi,
Tarım Ekonomisi Bölümü

Geliş Tarihi : 18.10.2015
Kabul Tarihi : 19.11.2015